

fattning är magistralt formulerad: »Samtliga här anförda och ännu flera uppgifter i räkenskaperna talar med bestämdhet för att tornet nr V måste vara Vattentornet. Tornet nr IV är då det lilla fyrkantiga tornet »ther hos» (s. 6). Jag måste underkänna dessa slutsatser.

Det hade varit lämpligt att Åkerlund återgivit ytterligare några av de uppgifter som skulle stödja hans påstående. Jag får nu i stället göra det och nöjer mig med att anförda endast två av dem han underlåter att nämna. Den ena står att läsa på samma sida i *K S H I* där Å. hämtat sina övriga uppgifter om namnet Vattentornet. År 1563 »är kommit på Norra Sadelenn [=salen] widh watnn tornedt, Kåpar tener 1 R 16 mark». Norra salen vid Vattentornet var rum nr 63 som senare kallades Rutsalen. Den ligger vid insidan av tornet nr III som till hela sin bredd ingår i salens norra vägg (fig. 3). Detta torn måste därför vara Vattentornet. Invid tornet nr V ligger ingen sal i någon av våningarna (se planerna). Det kan därför heller icke vara Vattentornet. Den andra uppgiften meddelar, att år 1569 utlämnades en »skoff» glas »til 2 tafflor i hemmelhusen wed watn tornedt» (*K S H II* s. 152). Av dessa båda hemlighus är det ena, som tillhörde drottningens våning, ännu bevarat intill västra sidan av torn nr III. På fig. 4 har det rumsnumret 19 b. Det andra som sedan länge är rivet låg väster om 19 b och vägg i vägg med detta. På en plan av slottet från omkring 1650 av H. M. Hellander äro båda angivna och det senare är där betecknat 7 (fig. 6). Grunden till detta hemlighus frilades 1936 och fig. 7 visar grundens utseende. De två 1569 omtalade hemlighusen invid Vattentornet funnos sålunda invid tornet nr III och de visa att det var detta torn som kallades Vattentornet. Vid tornet nr V varken finnes eller har funnits något hemlighus.

De två sist anförda uppgifterna äro alldeles entydiga och de visa ofrånkomligt, att det var tornet nr III som under 1500-talet kallades Vattentornet. De bestyrka samtidigt riktigheten av min föregående bevisföring rörande bostadsbyggnaderna invid norra ringmuren. De fälla även Åkerlunds bevis för att tornet nr III skulle ha hetat Svennetornet.

Martin Olsson

Internationellt symposium i Brno

Den 28 juni – 2 juli 1971 hölls en kongress i Brno (Brünn), Tjeckoslovakien, avseende uppmätning och dokumentation av byggnadskultur. Ett drygt hundratal delegater från 18 länder hade samlats i Mährens gamla huvudstad 130 km norr om Wien. Sverige representerades av förf., som redovisade något av verksamheten vid Riksantikvarieämbetet. Sammanlagt hölls ett trettioårligt anföranden. Allt simultantolkades till tyska, engelska, franska, tjeckiska och ryska. Organisationen var perfekt. Man hade t. o. m. hunnit färdigställa en publikation med flertalet föredrag (*Symposium international sur le mesurage des monuments, Brno 1971*), och det var därför mycket lätt att följa förhandlingarna. Vårdar för detta symposium var tjeckiska akademien för teknik och naturvetenskap, tjeckiska kommittén för

geodesi och kartografi samt internationella kommittén för arkitekturfotogrammetri (CIPA).

Av värdskapet framgår att detta symposium var inriktat på tekniska frågor i samband med uppmätning av historiska byggnader. Tillämpningen av fotogrammetri var ett dominerande ämne i serien av föredrag, men erfarenheter även från andra områden redovisades, bl. a. teknik för underjordiska mätningar och dokumentation av folkloristisk byggnadskultur. Allmänt gäller att varje objekt kräver sitt speciella förfarande, kanske inte med en enda metod utan med en kombination av olika metoder. Det är därför värdefullt att se problemen i olika länder och olika sätt att lösa dem. Ett jämförande studium kan ge en viss ledning när det gäller att öka effektiviteten och minska kostnaderna för dokumentation och uppmätning.

Första dagen invigdes en utställning av uppmättningsarbeten och olika mätningmetoder. Av naturliga skäl dominerade Tjeckoslovakien som utställare. Storslagna fotogrammetriska arbeten redovisades av Bundesdenkmalamt i Wien och Institut Géographique National i Paris m. fl. Sedan många år har dessa institutioner haft en ledande ställning inom arkitekturfotogrammetrin. Efter anvisningar av H. Foramitti i Wien har den västtyska instrumentfirman Carl Zeiss utvecklat en kvalificerad och ändamålsenlig utrustning bestående av stereokamera och därtill hörande bearbetningsinstrument. Denna utrustning används med framgång i Österrike och några andra länder. I Frankrike arbetar man med mera ordinära instrument och metoder.

Det finns numera en mängd högklassiga kameror och specialinstrument för markfotogrammetriska mätningar. Konkurrensen på marknaden är hård, i samband med utställningen demonstrerades ett par kameror från Carl Zeiss, Jena, Östtyskland. Det stora utbudet kan ses som ett försök från instrumentfabrikanternas sida att erövra en ny marknad i en tid då behovet av ordinära instrument fyllts i de flesta länder. Men fenomenet kan också ses från det andra hållet. Det finns ett latent behov av utrustning för dokumentation inom byggnadsminnesvården. Problemet är detsamma i alla länder. Endast ett fåtal historiska byggnader kan komma i åtnjutande av tillräckligt underhåll. En mängd måste förfalla och försvinna. Dessutom har uppmärksamheten allmänt riktats från de enskilda monumenten, väl kända och beskrivna, till den stora massan av anonym byggnadskultur. Här finns ett oändligt arbetsfält, som kräver rationella metoder.

Symposiet omfattade inte bara föredrag och diskussioner. Under två eftermiddagar gjorde deltagarna utflykter med buss till olika platser och minnesmärken. Ett par mil öster om Brno ligger Slavkov (Austerlitz) med minnen från Napoleons tid.

Kongressen i Brno var på många sätt en intressant upplevelse. Personkontakter och sakinnehåll har stor betydelse för framtiden, men just som företeelse ger sammankomsten anledning till några reflexioner. — Byggnadsminnesvård är ett diffust begrepp, som omfattar en mängd skilda aktiviteter, mer eller mindre oförenliga. Jag tänker på den tekniska och den humanistiska grundsyn under vilken olika detaljer måste inordnas. Här finns en dualism som är ofrånkomlig, och därför torde det vara svårt att lyckas med ett symposium för byggnadsminnesvård i största allmänhet. Intresset måste fokuseras på ett visst område av

någorlunda allmän betydelse. Det har skett i det här fallet, enligt min mening på ett mycket lyckligt sätt. Kongressen är den första stora i sitt slag men säkert inte den sista.

Under ett helt år har tjeckiska myndigheter och föreningar samarbetat för att genomföra det hela. Resultatet är knappast en frukt av byråkratiska konstellationer. Snarare kunde man märka ett starkt personligt engagemang hos värd-folket, en stark längtan till internationella kontakter i en tid då gränserna är effektivt spärrade för individuella utresor. Detta har säkert haft en betydelse, men det finns också andra orsaker. Det är knappast en tillfällighet att denna kongress ägt rum i öst och inte i väst. Något förenklat kan man väl säga att den politiska ideologin har ett historiskt perspektiv, som vi saknar. Det nya socialistiska samhället måste ställas i relation till det gamla på så sätt att de privilegierades villkor — på de utsugnas bekostnad — framträder så överdådigt som möjligt. Denna tanke är väl sällan uttalad, men den torde finnas på högsta ort, och detta blir naturligtvis till kulturminnesvårdens välsignelse. Verksamheten har ett politiskt stöd på annat sätt än i väst.

Slutligen kan ett par andra synpunkter framhållas. Det finns ett stort utbud av tekniskt kunnande i öst men framför allt avsaknad av det lönsamhetstänkande, som är västvärldens förbannelse. Byggnadsminnesvård är ingenting som lönar sig. Det är en absurd verksamhet ur den synvinkeln och därför en paradox i väst. I öst är det annorlunda. Alla kulturminnen är en gemensam tillgång, som det socialistiska samhället förvaltar och har till förfogande utan tanke på lönsamhet, profit. På den punkten kanske vi kan avundas våra vänner i öst.

Gunnar Redelius